

Чирва А. С.

Вимірювання інтернаціоналізації вищої освіти

*Чирва Андрій Сергійович, кандидат педагогічних наук
Доцент, Сумський національний аграрний університет
Суми, Україна*

Анотація. Проаналізовано підходи до вимірювання ефективності інтернаціоналізації вищої освіти. Встановлено, що ключовим підходом є моніторинговий – передбачає забезпечення якості інтернаціоналізованої вищої освіти і є процесом формування міжнародних стандартів і оціночного порівняння навчальних планів, академічної успішності відповідно до критеріїв ефективності інтернаціоналізації. Визначено основні об'єкти оцінювання (інституційні програми інтернаціоналізації змісту освіти, навчальні плани і програми, компетентність викладачів, методичне забезпечення, академічна мобільність, результати інтернаціоналізованого змісту освіти) та охарактеризовано ознаки ефективності інтернаціоналізації вищої освіти. Представлено початкові, проміжні та кінцеві індикатори оцінювання рівня інтернаціоналізації вищої освіти. Встановлено, що ефективність реалізації завдань інтернаціоналізації вищої освіти в значній мірі залежить від запровадження інноваційних підходів до оцінювання й моніторингу результатів інтернаціоналізації вищої освіти.

Ключові слова: *вимірювання інтернаціоналізації вищої освіти, підходи до вимірювання інтернаціоналізації, оцінювання та моніторинг, індикатори, ознаки ефективності.*

Постановка проблеми. Основною ознакою ефективності вищої освіти в епоху глобалізації вважають інтернаціоналізацію. Явище інтернаціоналізації вищої освіти (ІВО) сучасні університети розглядають як умову конкурентоздатності та гарантію існування і розвитку. У наукових колах світу вже не піднімають питання: потрібна інтернаціоналізація вищої освіти чи ні. Все частіше піднімається питання якості інтернаціоналізації. Проблема полягає у тому як зробити цей процес максимально ефективним. Тому науковці все частіше звертають увагу на вимірювання успішності (ефективності), методи оцінювання та моніторингу результатів інтернаціоналізації вищої освіти. Вивчення позитивного теоретичного та практичного зарубіжного досвіду вимірювання інтернаціоналізації, дозволить підвищити рівень готовності вітчизняної системи вищої освіти до зростаючих вимог сучасного полікультурного суспільства.

Короткий огляд публікацій з теми. Активізація ІВО в країні та висока зацікавленість у цьому процесі пояснюють посилення наукового інтересу до проблеми результативності інтернаціоналізації вищої освіти. Інтернаціоналізацію як напрям розвитку та модернізації вищої освіти вивчали вітчизняні дослідники (М. Борисова, Н. Микитенко, В. Павлюк, А. Сбруєва та ін.). Проблему оцінювання інтернаціоналізації вищої освіти висвітлено у роботах Ганса де Віта [2, с. 5], зокрема ключові напрямки розвитку ефективності інтернаціоналізації представлено у роботах Ж. Спінеллі (спільні та подвійні ступені) [5, с. 49-57] та М. Вулфа (навчання за кордоном) [5, с. 57-65]; існуючі методики оцінювання інституційних стратегій інтернаціоналізації, засоби та методи оцінки інтернаціоналізації розроблені Німецьким Центром розвитку вищої освіти у співпраці з групою німецьких ВНЗ та Голландською організацією міжнародного співробітництва у вищій освіті (Нуффік) у співпраці з групою данських інституцій представлено у роботах А. ван Гаалена, У. Бранденбурга, Г. Ермель, Ж. Федеркайль та ін. [5, с. 65-93]. М. Грін розглядає проблему вимірювання і оцінювання інтернаціоналізації у контексті студентських перспектив [1, с. 9-16].

Дослідження А. Олсена здійснене по Австралії охоплює компаративну навчальну успішність міжнародних і австралійських студентів [5, с. 93-111], Б. Дженкінс Діас у своєму дослідженні по Канаді обговорює досвід та описує якість інтернаціоналізації [5, с. 111-125], Г. де Віт фокусується на порівнянні інтернаціоналізації в Європі і Південній Америці [5, с. 125-137]. У роботах цих авторів описано результати та вплив на студентів міжнародної освіти на національному рівні, продемонстровано як інститути можуть використовувати оцінку власної інтернаціоналізації для подальшого стратегічного розвитку (на прикладі університету-коледжу Маласпіна), описано як можна визначити компаративну позицію власної інституції у відношенні до інших за допомогою стратегій порівняння інтернаціоналізації та показано як регіональні і національні контексти і культури інституцій впливають на такі стратегії (на прикладі Північної Америки і Європи).

Аналіз наукових праць згаданих авторів дозволяє осмислити специфіку досліджуваного феномену, окреслити його пріоритетні напрями, а також дає підстави для цілісного дослідження підходів до вимірювання інтернаціоналізації вищої освіти.

Мета статті – визначити основні підходи до вимірювання інтернаціоналізації вищої освіти, встановити основні об'єкти оцінювання, охарактеризувати ознаки ефективності інтернаціоналізації вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових розвідок зарубіжних учених (А. Аерден, Г. де Віт, Дж. Гудзік, Дж. Найт, М. Фредерікс, Е. ван ден Хойфел, М. Штоль та ін.) та діяльності міжнародних громадських організацій з питань забезпечення якості інтернаціоналізації вищої освіти дозволив встановити провідну роль моніторингового підходу в оцінюванні ефективності інтернаціоналізації.

Моніторинговий підхід передбачає забезпечення якості інтернаціоналізованої вищої освіти і є процесом формування міжнародних стандартів і оціночного порівняння навчальних планів, академічної успішності з позиції їх відповідності критеріям ефективності інтернаціоналізації. В межах моніторингового підходу здійснюється спостереження за результатами трансформації змісту вищої освіти та відбувається формування критеріїв ефективності досліджуваного процесу. Відповідальними за цей процес є суб'єкти наднаціонального рівня (Організація міжнародної освіти (World Education Services), Міжнародна асоціація оцінки освітніх досягнень (IEA), Міжнародна мережа агенцій гарантії якості вищої освіти (INQAANE), Рада з акредитації вищої освіти (CHEA) та ін.. Основне призначення цих організацій полягає у здійсненні порівняльних досліджень, що спрямовані на формування освітньої політики та підвищення якості навчання, забезпеченні якості програм вищої освіти, систематизації і розповсюдженні інформації щодо теорії та практики оцінки, акредитації та сертифікації університетських програм, що пропонуються за межами рідної країни.

Зазначені організації та мережі відповідають за гарантію якості інтернаціоналізованих академічних програм вищої освіти, забезпечують гарантію якості на міжнародному рівні, контролюють відповідність стандартів і критеріїв оцінки вищої освіти міжнародним вимогам. Оцінюючи ефективність інтернаціоналізації вищої освіти, акредитаційні агенства звертають все більше уваги на кінцеві результати діяльності університетів (напрацьований фактичний матеріал навчання, місце і вид роботи при працевлаштуванні випускників, репутація та застосування викладацьких досліджень).

Зазначимо, що на даний момент не існує чітко встановлених міжнародних стандартів та критеріїв ефективності інтернаціоналізації вищої освіти. Такі стандарти та критерії знаходяться в стадії формування. Так, у своїй роботі Г. де Віт наголошує, оскільки існує не одна модель інтернаціоналізації, то при вимірюванні інтернаціоналізації необхідно враховувати різноманітність мотивів, підходів, цілей і стратегій на регіональному, національному та інституційному рівнях [2, с. 7].

Б. Дженкінс-Діас зазначає у своїй роботі, що "інституції залучаються до міжнародної діяльності і міжнародних процесів з різних причин" [5, с. 111-124]. М. Вулф відмічає наявність різних цілей, які зацікавлені особи повинні мати на увазі вимірюючи інтернаціоналізацію і те, що "міжнародну освіту можна вимірювати доти, поки ми визнаємо, що результати неповні і ними зазвичай рухають не лише освітні мотиви" [5, с. 57-64].

Дж. Гудзік і М. Штоль зазначають, що "недостатність уваги до оцінки врешті послаблює пріоритетність, яку університет надає інтернаціоналізації" [4]. З огляду на вищесказане зазначимо, що висловлення Д. Деардорф, Т. Писарчік та З. Юн зроблені у спільній праці «До ефективної оцінки міжнародного навчання: принципи, планування і виконання» є справедливими в усіх випадках, зокрема "оскільки глобалізація вимагає від випускників бути глобально підготовленими, для адміністрації стає вирішальною оцінка результатів інтернаціоналізації для чіткого визначення результатів навчання студентів завдяки таким зусиллям і визначення ефективності програм у досягненні зазначених навчальних результатів" [5, с. 23-38]. Д. Деардорф, Т. Писарчік та З. Юн представляють схему оцінки результатів, обговорюють деякі основи оцінювання і приводять конкретний приклад того, як один університет оцінює результати глобального навчання.

Коелен, Спінеллі і Вулф пов'язують проблему з ключовими напрямками розвитку в інтернаціоналізації: рейтинги (Дж. Коелен) [5, с. 39-48], спільні і подвійні ступені (Ж. Спінеллі) [5, с. 49-56], і освіта за кордоном (М. Вулф) [5, с. 57-64]. Наприклад, голландські науковці А. Аерден, М. Фредерікс та Е. ван ден Хойфел запропонували взяти за основу оцінювання ефективності інтернаціоналізації змісту вищої освіти відповідність обраних об'єктів характерним ознакам інтернаціоналізації вищої освіти [6].

Насамперед основними об'єктами визнано інституційну програму інтернаціоналізації освіти; навчальні плани і програми; компетентність викладачів; методичне забезпечення інтернаціоналізації освіти; академічну мобільність; результати інтернаціоналізаційної діяльності закладу. На основі

аналізу робіт зарубіжних дослідників нами складено таблицю оцінювання ефективності інтернаціоналізації змісту вищої освіти (див. табл. 1).

Таблиця 1

Оцінювання ефективності інтернаціоналізації вищої освіти

Об'єкти оцінювання	Ознаки ефективності
Інституційні програми інтернаціоналізації змісту освіти	Наявність програми інтернаціоналізації змісту освіти; узгодженість програми з діями викладачів і персоналу закладу; конкретизація завдань інтернаціоналізації, відповідність цілей і завдань прогнозованим результатам
Навчальні плани і програми	Відповідність модернізації планів і програм інституційній стратегії інтернаціоналізації змісту освіти
Компетентність викладачів	Мовні навички, міжнародний досвід, інтеркультурність
Методичне забезпечення	Консультації, засоби масової інформації, бібліотека, внутрішні ресурси навчального закладу
Академічна мобільність	Результати участі у програмах професорсько-викладацького обміну, мобільності викладачів; у програмах студентської академічної мобільності
Результати інтернаціоналізованого змісту освіти	Зміст інтернаціоналізованих навчальних планів і програм; міжнародна компетентність студентів і викладачів; характер працевлаштування випускників; репутація навчального закладу на національному та міжнародному ринку освітніх послуг

Систематизовано автором на основі автентичних джерел [2; 3; 5; 6].

Зазначимо, що Дж. Гудзік і М. Штоль рекомендують враховувати в оцінці ефективності інтернаціоналізації змісту використані університетами ресурси (фінансові, людські, стратегічні) [4]. Відзначимо, що оцінка ефективності інтернаціоналізації змісту вищої освіти передбачає використання початкових, проміжних, кінцевих індикаторів основних університетських функцій (див. табл. 2).

Таблиця 2

Індикатори оцінювання рівня інтернаціоналізації вищої освіти

Функція	Початкові індикатори	Проміжні індикатори	Кінцеві індикатори
Дослідження	Інституційні витрати на кожного викладача з метою підтримки інтернаціональних, глобальних або компаративних досліджень	Публікації, патенти, кількість посилань (цитат), гранти і контракти від зовнішніх джерел внаслідок інтернаціональної діяльності	Репутація ВНЗ, нагороди, прибуток від комерційного використання освітніх послуг, економічний розвиток суспільства в регіоні, вирішення проблем і т. д.
Навчання	Кількість і різноманітність програм навчання за кордоном, курикулум, який включає глобальний, компаративний чи інтернаціональний зміст, інституційна фінансова підтримка таких інтернаціоналізованих курсів, кількість викладачів з відповідним досвідом	Кількість студентів, які навчаються за кордоном, залучення до інтернаціоналізованих курсів, курикулярна інтеграція інтернаціонального змісту, кількість викладачів, які працюють за інтернаціоналізованим змістом	Вплив на студентське навчання, здобуття знань, відношення, переконання, вміння, кар'єру, тощо
Залучення	Фонди, люди та інші ресурси, які залучаються для інтернаціонального розвитку суспільства, вирішення проблем	Кількість проєктів, людей задіяних у навчальному процесі за кордоном, вирішення місцевих проблем з залученням представників різних спільнот і культур	Вплив на добробут людей – економічний стан, здоров'я, прибуток, харчування, безпека і т. д.

Систематизовано автором на основі автентичних джерел [4; 5; 6].

Як показано в таблиці 2, початковими індикаторами навчання за інтернаціоналізованим змістом є кількість і різноманітність програм навчання за кордоном, межі курикулуму, який охоплює глобальний, компаративний чи інтернаціональний зміст, інституційна фінансова підтримка таких інтернаціоналізованих курсів, кількість викладачів з відповідним досвідом. До проміжних індикаторів належать кількість студентів, які навчаються за кордоном, залучення до інтернаціоналізованих курсів, курикулярна інтеграція інтернаціонального змісту, кількість викладачів, які працюють за інтернаціоналізованим змістом. Кінцеві індикатори мають демонструвати вплив на студентське навчання, здобуття знань, ставлення, переконання, вміння, кар'єру тощо. Такий підхід забезпечує цілісне кількісне та якісне представлення оцінювання ефективності інтернаціоналізації змісту вищої освіти.

У ході дослідження інтернаціоналізаційної діяльності університетів встановлено відсутність чітких інституційних стратегій оцінки ефективності інтернаціоналізації освіти. Проте здійснений аналіз дозволяє стверджувати про активізацію моніторингових досліджень інтернаціоналізації освіти, які дозволяють визначити умови її ефективності: активне співробітництво суб'єктів інтернаціоналізації освіти; розроблення й упровадження інтегративних навчальних курсів за рахунок викладання базових дисциплін іноземними мовами; методична підтримка викладачів у підготовці їх до діяльності в умовах інтернаціоналізації; розвиток стратегій мотивації студентів до участі в курикулярних перетвореннях; розроблення оцінки результатів інтернаціоналізації освіти.

Насамперед визнано необхідним врахування принципу комплексності у здійсненні контрольних заходів, згідно з яким оцінка результатів ІВО охоплює всі напрями інституційних стратегій. За відсутності офіційної звітності запропоновано запровадити відкриту систему інституційних звітів згідно з розробленими університетами критеріями ефективності інтернаціоналізації змісту з урахуванням місії університету, його пріоритетних завдань. У процесі розроблення таких критеріїв запропоновано враховувати правила формування внутрішніх інституційних стратегій інтернаціоналізації, поданих у роботах Б. Мітчел, Б. Булмен-Флемінг, Е. Хо: встановлення зв'язків з викладачами, зацікавленими в інтернаціоналізації курсів; активізація діяльності міжнародних відділів з залучення викладачів і студентів до ІВО; популяризація інтернаціоналізованих академічних програм; надання викладачам достатньо часу для планування та залучення студентів до інтернаціоналізації освіти; методичне забезпечення інтернаціоналізації освіти [3].

Висновки. Таким чином, на основі здійсненого аналізу встановлено, що ефективність реалізації завдань інтернаціоналізації вищої освіти в значній мірі залежить від запровадження інноваційних підходів до оцінювання результатів інтернаціоналізації вищої освіти, основним з яких є моніторинговий, врахування основних ознак ефективності об'єктів оцінювання інтернаціоналізації вищої освіти, використання початкових, проміжних, кінцевих індикаторів основних університетських функцій (дослідження, навчання, залучення людей, фондів та інших ресурсів). Встановлено, що основними об'єктами оцінювання є інституційні програми інтернаціоналізації змісту освіти, навчальні плани і програми, компетентність викладачів, методичне забезпечення, академічна мобільність, результати інтернаціоналізованого змісту освіти. Охарактеризовано ознаки ефективності інтернаціоналізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Green F. Madeleine. Measuring and Assessing Internationalization [Electronic resource] / Madeleine F. Green. – A publication of NAFSA: Association of International Educators, 2012. – URL : www.nafsa.org/epubs
2. Hans de Wit. Internationalization of Higher Education in Europe and its assessment, trends and issues [Electronic resource] / Hans de Wit. – NVAO, 2010. – URL : www.nvao.net/page/downloads/Internationalisation_of_Higher_Education_in_Europe_DEF_december_2010.pdf
3. Ho E. Course Internationalization: Engaging Students as Learning Resources [Electronic resource] / E. Ho, B. Bulman–Fleming, B. Mitchell // Canada : CBIE, University of Waterloo. – URL : http://cte.uwaterloo.ca/teaching_awards_and_grants/Internationalization/CourseInternationalization.pdf.
4. Hudzik K. J. Modelling assessment of the outcomes and impacts of internationalization [Electronic resource] / J. K. Hudzik, M. Stohl // In Measuring success in the internationalization of higher education (European Association for International Education (EAIE)). – URL : http://www.che.de/downloads/measuring_internationalisation__EAIE_Occasional_Papers_22v6.pdf.

5. Measuring success in the internationalization of higher education [Electronic resource] / European Association for International Education (EAIE). Occasional paper 22, (2009) – URL : http://www.che.de/downloads/measuring_internationalisation__EAIE_Occasional_Papers_22v6.pdf.
6. NVAO, The Assessment of Internationalization [Electronic resource]. – URL : http://www.nvao.net/page/downloads/Assessment_of_Internationalisation_-_An_evaluation_of_the_NVAOs_pilot_procedures-2011-11-14.pdf.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Green F. Madeleine. Measuring and Assessing Internationalization [Electronic resource] / Madeleine F. Green. – A publication of NAFSA: Association of International Educators, 2012. – URL : www.nafsa.org/epubs
2. Hans de Wit. Internationalization of Higher Education in Europe and its assessment, trends and issues [Electronic resource] / Hans de Wit. – NVAO, 2010. – URL : www.nvao.net/page/downloads/Internationalisation_of_Higher_Education_in_Europe_DEF_december_2010.pdf
3. Ho E. Course Internationalization: Engaging Students as Learning Resources [Electronic resource] / E. Ho, B. Bulman–Fleming, B. Mitchell // Canada : CBIE, University of Waterloo. – URL : http://cte.uwaterloo.ca/teaching_awards_and_grants/Internationalization/CourseInternationalization.pdf.
4. Hudzik K. J. Modeling assessment of the outcomes and impacts of internationalization [Electronic resource] / J. K. Hudzik, M. Stohl // In Measuring success in the internationalization of higher education (European Association for International Education (EAIE)). – URL : http://www.che.de/downloads/measuring_internationalisation__EAIE_Occasional_Papers_22v6.pdf.
5. Measuring success in the internationalization of higher education [Electronic resource] / European Association for International Education (EAIE). Occasional paper 22, (2009) – URL : http://www.che.de/downloads/measuring_internationalisation__EAIE_Occasional_Papers_22v6.pdf.
6. NVAO, The Assessment of Internationalization [Electronic resource]. – URL : http://www.nvao.net/page/downloads/Assessment_of_Internationalisation_-_An_evaluation_of_the_NVAOs_pilot_procedures-2011-11-14.pdf.

Chyrva A. S. Measuring internationalization of higher education.

Abstract. The article presents the analysis of basic approaches to measuring higher education internationalization (HEI). Monitoring approach is considered to be taking the leading role in measuring internationalization efficiency. This approach foresees quality providence of internationalized higher education and it appears to be the formation process of international standards and evaluative comparison of curricula, academic success according to the criteria of internationalization efficiency. The principal objects of assessing have been defined (institutional program of education internationalization, curricula and academic programs, faculty competence, methodical provision of education internationalization, academic mobility, results of institutional internationalization activity). The factors of HEI efficiency have been characterized. Initial, intermediate, final assessing indicators of HEI level have been presented. The objectives realization efficiency of HEI has been determined to be dependent to a great extent from implementation of innovative approaches to assessing and monitoring of HEI results.

Key words: *measuring higher education internationalization, approaches to measuring internationalization, assessing and monitoring, indicators, factors of efficiency.*

Чирва А. С. Измерение интернационализации высшего образования

Проанализированы основные подходы к измерению интернационализации высшего образования. Установлено, что основным подходом является мониторинговый – предвидит обеспечение качества интернационализованного высшего образования и является процессом формирования международных стандартов и оценочного сравнения учебных планов, академической успешности по критериям эффективности интернационализации. Определены основные объекты оценивания, дана характеристика признакам эффективности интернационализации высшего образования. Представлены начальные, промежуточные и конечные индикаторы оценивания уровня интернационализации высшего образования. Установлено, что эффективность реализации задач интернационализации высшего образования в большой степени зависит от внедрения инновационных подходов к оцениванию и мониторингу результатов интернационализации высшего образования.

Ключевые слова: *измерение интернационализации высшего образования, подходы к измерению интернационализации, оценивание и мониторинг, индикаторы, признаки эффективности.*